

NOGOMETNI LEKSIKON

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA
N I Z P O S E B N I H I Z D A N J A

GLAVNI RAVNATELJ
Tomislav Ladan

SVA PRAVA PRIDRŽAVA
COPYRIGHT BY
LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*
Zagreb

RAVNATELJ
Vlaho Bogišić

NOGOMETNI LEKSIKON

UREDNICI

Fredi Kramer
Mladen Klemenčić

UREDNIŠTVO

Petar Dujmović, Jurica Gizdić, Zdenko Jajčević,
Mladen Klemenčić, Fredi Kramer, Ivica Šparavec

TAJNICA

Vesna Jambrović

DIZAJN

Željka Gradski-Galić
Goran Petercol

LEKTOR
Žarko Anić-Antić

IZRADBA KARATA
Mirjana Uršulin

GRAFIČKI UREDNIK
Zlatko Čičak

TEHNIČKI UREDNIK
Branka Komadina

GRAFIČKA PRIPREMA
Marijana Jelić, Blaženka Kahlina-Vlahoviček

KOREKTURA
Olinka Knežević-Sandev,
Iva Klobučar, Tea Rogić, Tihana Zidanić-Šakota

INFORMATIČKA OBRADBA
Zdravko Pondelak

PREDGOVOR

Nogometni leksikon treće je športsko izdanje u nakladi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i zasad jedino posvećeno samo jednoj športskoj igri. Prvo izdanje sa športskom tematikom bila je dvosveščana Enciklopedija fizičke kulture, 1974. i 1975., a drugo jednosveščani *Sportski leksikon*, objavljen uoči Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. Izbor upravo nogometne tematike pri pokretanju projekta nije bio nimalo slučajan. Planetarna popularnost igre i njezina dugačka tradicija u Hrvatskoj bili su odlučujući razlozi za pokretanje *Nogometnog leksikona* početkom 2003. godine. U hrvatskoj športskoj publicistici *Nogometni leksikon* je pionirski naslov, bez oslonca i uzora u prijašnjim naslovima, stoga je prezentirani tekstovni, a djelomice i slikovni materijal, uvelike izvoran.

Leksikon opisuje različite aspekte te svjetsku i nacionalnu razinu najpopularnije i najrasprostranjenije športske igre. Obuhvaćena je povijest svjetskoga nogometa od početaka igre u XIX. stoljeću u Engleskoj pa sve do nogometnih natjecanja početkom XXI. stoljeća, kada je nogomet postao istinskom globalnom razonodom, ali i velikim i unosnim poslom. Istodobno, *Leksikon* donosi i pregled razvitka nogometa u Hrvatskoj od prvih utakmica odigranih potkraj XIX. i početkom XX. stoljeća pa sve do nastupa najbolje hrvatske vrste na Europskom prvenstvu u Portugalu 2004. godine.

U *Leksikonu* su obrađeni ponajprije glavni akteri igre, dakle nogometaši, ali nisu zanemareni ni ostali sudionici nogometne utakmice – treneri, suci, liječnici, navijači te novinari i kroničari koji nogometna zbivanja redovito prate i o njima izvješćuju javnost. Od hrvatskih igrača uvršteni su reprezentativci, sudionici svjetskih i europskih prvenstava, istaknuti igrači državnih prvaka, igrači s velikim brojem odigranih utakmica za najbolje hrvatske klubove te ostali pojedinci koji su se izdvajali u svojim sredinama. Kod inozemnih igrača glavni kriterij za uvrštenje bilo je sudjelovanje na dva ili više svjetskih prvenstava, a uvršteni su i svjetski asovi (Eusébio, Cruyff, Kocsis i dr.) koji su nastupali samo na jednom svjetskom prvenstvu. Iznimke su veliki asovi koji nisu nastupali ni na jednoj svjetskoj smotri, ali su ostavili neizbrisiv trag (Di Stefano, Kubala, Binder, Weah). Uvršteni su domaći treneri koji su s našim klubovima osvajali trofeje, i strani treneri koji su u svijetu nogometa priznati kao utjecajni učitelji ove igre i osvajači raznih naslova s klubovima i reprezentacijama svojih zemalja.

Predstavljeni su najpoznatiji svjetski suci, ponajprije oni koji su vodili završnice svjetskih prvenstava, kao i domaći suci sa statusom međunarodnih sudaca. Liječnici i maseri, zaslužni za razvitak športske medicine, kao i dugogodišnji medicinski djelatnici u našim klubovima, predstavljeni su u skupnoj natuknici.

Zabilježeni su i zaslužni nogometni djelatnici, napose hrvatski, koji su neraskidivo vezani za razvitak nogometne organizacije, uspjehe pojedinih klubova, uključujući i današnjoj javnosti manje poznate osobe koje su pridonijele popularizaciji nogometa u prijašnjim razdobljima kada igra još nije uživala opću naklonost i globalnu popularnost.

Kriterij kod novinara bio je staž od najmanje 20 godina sustavnog bavljenja nogometom, a među tiskovinama predstavljeni su najstariji i najpoznatiji aktualni časopisi i novine. Mjesto u *Leksikonu* našli su i najpoznatiji svjetski novinari.

Sukladno uobičajenom leksikografskom standardu, u svim kategorijama biografskih natuknika prednost su imali pojedinci čije su karijere zaokružene, što znači da su u ovo izdanje *Nogometnog leksikona* od aktualnih aktera uvršteni samo neki. Mnogobrojni pojedinci koji imaju veliku popularnost, ali čije su

igračke, trenerske i sudačke karijere kao i djelatnički prinosi trenutačno u nastajanju, zacijelo će imati mjesto u nekom od dopunskih izdanja.

Leksikon donosi informacije o svim zemljama odnosno njihovim nogometnim savezima, ravnopravnim članovima kontinentalnih nogometnih organizacija a time i svjetske organizacije. Svaki takav prikaz sadrži osnovne podatke o nogometnoj povijesti, rasprostranjenosti, važnosti i uspjesima. Veći prostor namijenjen je državama koje su imale veliku ulogu u širenju nogometa i koje su dale slavne igrače, najuspješnije klubove i bile organizatori velikih svjetskih i europskih nogometnih natjecanja.

Natuknice u *Leksikonu* imaju najstariji hrvatski klubovi te svi prvoligaši, sudionici prvenstava Jugoslavije i prvenstava Hrvatske. Druge, pak, naše nogometne sredine obrađene su preko natuknica naslovljenih imenom grada. Od inozemnih klubova uvršteni su najpoznatiji i najuspješniji, osvajači europskih i južnoameričkih kontinentalnih kupova te višestruki nacionalni prvaci. U izboru inozemnih »nogometnih« gradova navedeni su samo oni s najvećom tradicijom. Mjesto u abecedariju dobili su i najpoznatiji domaći i strani stadioni s opisima i tehničkim podacima.

Znatan broj natuknica odnosi se na tzv. opće pojmove koji objašnjavaju, opisuju i reguliraju nogometnu igru (pravila, tehnika, taktika i slični sadržaji). Obuhvatnost *Nogometnog leksikona* upotpunjuju natuknice o nogometu kao umjetničkoj inspiraciji odnosno objektu umjetničkog izraza (nogomet u književnosti, filmu, glazbi, likovnim umjetnostima).

Leksikon obuhvaća i informacije o glavnim natjecanjima, svjetskim i kontinentalnim prvenstvima te međunarodnim klupskim i nacionalnim natjecanjima. Poseban dodatak na kraju knjige sadrži pregled rezultata svih utakmica odigranih na završnim turnirima svjetskih i europskih prvenstava te u finalnim utakmicama europskih klupskih natjecanja. Nadalje, dodatak donosi i pregled svih nastupa jugoslavenske reprezentacije od 1920. do 1991. kao i nastupa hrvatske reprezentacije, i to u dva razdoblja, 1940–44. i od 1990. (zaključno s Europskim prvenstvom 2004). Uz to ide i popis svih hrvatskih reprezentativaca kao i jugoslavenskih reprezentativaca među kojima je bio velik broj Hrvata i igrača iz hrvatskih klubova.

U skladu s običajima Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, obradba i prikaz informacija temeljili su se na objektivnim pokazateljima te stvarnim događajima i činjenicama. Pristup je, dakle, bio isključivo stručan, lišen senzacionalizma i euforičnosti često svojstvenih medijskoj prezentaciji nogometa.

Leksikonski priručnik o nogometu nezamisliv je bez ilustracija. *Nogometni leksikon* obuhvatio je 1568 ilustracija koje su sastavni dio prezentacije sadržaja, a izabrane su po strogo funkcionalnom načelu. Dio uvrštenih ilustracija poznati su slikovni dokumenti iz svjetske i nacionalne nogometne povijesti. Dio, pak, slika prvi je put javno predstavljen. Osim fotografija, ilustracije obuhvaćaju i 41 zemljovid izrađen u Kartografskom odsjeku Zavoda prema zamislima urednika.

U izradbi *Leksikona* sudjelovalo je pedesetak suradnika iz svih dijelova Hrvatske te nekoliko suradnika iz susjednih zemalja. Njihov prinos bio je vrlo velik. Za obradbu pojedinih tema, ponajprije iz povijesti hrvatskoga nogometa, suradnici *Leksikona* uložili su velik napor te obavili pravi istraživački posao. Velik broj natuknica sastavljen je i u okviru operativnoga uredničkog sastava. Kao izvori poslužili su ponajprije objavljeni naslovi s nogometnom tematikom, a podatci su provjeravani i preko sve brojnijih internetskih stranica. Rad na ovom projektu pokazao je da se do pojedinih informacija o nogometnim klubovima i pojedincima vrlo teško dolazi zbog neurednih ili nepostojećih klupskih i ostalih evidencija. Otuda i stanovite neujednačenosti u obradbi ponajprije hrvatskih tema.

Nogometni leksikon obuhvatio je 53 610 redaka teksta odnosno 2736 natuknica u kojima je predstavljena višestruka količina raznovrsnih informacija. Količinu informacija treba uvećati dodatnim tisućama informacija u pregledima rezultata na kraju knjige. U tolikom mnoštvu informacija zacijelo se potkrala i pokoja pogreška. Leksikografski zavod Miroslav Krleža stoga će rado prihvatiti svaku dobronamjernu ispravku i dopunu kako bi se pogreške i propusti popravili u budućim izdanjima.

Uredništvo

SURADNICI

Milica Alavanja, Rijeka
 Antun Bartek, Slavonski Brod
 † Eugen Bergant, Ljubljana
 Otto Bobek, Zagreb
 Davor Buconjić, Dubrovnik
 Stipe Čačić, Gospić
 Slobodan Čakić, Split
 Zdenko Čalapa, Daruvar
 dr. sc. Ivan Čizmić, Zagreb
 Ivan Domankušić, Novska
 dr. sc. Dean Duda, Zagreb
 Petar Dujmović, Zagreb
 Karlo Dževerlija, Sisak
 Borivoj Ferš, Maribor
 Jakša Franković, Split
 Jurica Gizdić, Split
 Zdenko Havranek, Zagreb
 Juro Horvat, Samobor
 Franjo Husinec, Križevci
 Mladen Ivanišević, Zagreb
 Zdenko Jajčević, Samobor
 Darko Jambrović, Čakovec
 Marin Kekez, Vinkovci
 mr. sc. Mladen Klemenčić, Zagreb
 Duško Kliček, Pakrac
 Stjepan Kljuić, Sarajevo
 Miroslav Knežević, Zadar
 Igor Kramarsich, Rijeka
 Fredi Kramer, Zagreb
 Tugomir Krmpotić, Zagreb
 Miro Leich-Cici, Čakovec
 Ivan Librić, Zagreb
 Vlado Liović, Osijek
 Zvonimir Magdić, Zagreb
 Vjeko Markotić, Zagreb
 Željko Matuš, Zürich
 Zvonko Menegati, Suhopolje
 Mario Mijandrušić, Pula
 Leo Miler, Zagreb
 dr. sc. Boris Mlačić, Zagreb
 Krunoslav Moslavac, Virovitica
 Zlatko Nakić, Šibenik

Josip Neferović, Požega
 Milivoj Nikolić, Zagreb
 Damir Nogić, Sisak
 Ivan Novak, Varaždin
 Đurdica Orlović, Rijeka
 Jozo Ostojić, Dubrovnik
 Željko Ostrman, Bjelovar
 Bernard Paleka, Zadar
 Dragutin Pasarić, Kutina
 Mile Pavlović, Čitluk
 Marko Peris, Zagreb
 dr. sc. Ante Peterlić, Zagreb
 Ivo Petranović, Nova Gradiška
 Nikola Planinac, Karlovac
 Branko Pleše, Koprivnica
 dr. sc. Nenad Pokos, Zagreb
 Renco Posinković, Split
 Radivoj Radivoj, Rijeka
 Ivica Rajković, Slavonski Brod
 Dragutin Rak, Šibenik
 Anton Samovojska, Zagreb
 Vilibald Skočaj, Bedekovčina
 Milan Starčić, Bjelovar
 Vasilije Stojković, Beograd
 Josip Strmečki, Zagreb
 Franjo Šestak, Koprivnica
 Ivica Šparavec, Zagreb
 Drago Štajduhar, Požega
 Zdravko Švegar, Zagreb
 Luka Tripković, Pariz
 Andrija Vekić, Osijek
 Franjo Vrtulek, Ludbreg
 Nikica Vukašin, Split
 † Ivica Vukotić, Varaždin
 Tonko Vukušić, Vinkovci
 Davor Zekan, Split
 Zlatko Zlatić, Zagreb
 Enzo Zohil, Žminj
 dr. sc. Zlata Živaković-Kerže, Osijeka
 Mladen Žugec, Zagreb
 Damir Župan, Bjelovar

Fotografije: Radiša Mladenović, Gordan Laušić, Fredi Kramer, Jurica Gizdić, Andrija Vekić, Otto Bobek, Branko Galeković, Zlatko Škorić, Zdeslav Vukas, Hrvatski športski muzej, Zagrebački nogometni savez

KRATICE

AFC	Azijska nogometna konfederacija	grad. grč. HAŠK	gradski grčki Hrvatski akademski športski klub	OFC	Oceanska nogometna konfederacija
afr.	afrički			OI	Olimpijske igre
akr.	akronim			os.	osobito
alb.	albanski	HNK	Hrvatski nogometni klub	osn.	osnovan,
alž.	alžirski				utemeljen
amer.	američki			peru.	peruanski
arap.	arapski	HNL	Hrvatska nogometna liga	poč.	početak,
arg.	argentinski				početkom
austr.	austrijski	HNS	Hrvatski nogometni savez	pol.	polovica,
austral.	australski				polovicom
austroug.	austrougarski			polit.	politički
az.	azijski	hrv.	hrvatski	polj.	poljski
belg.	belgijski	HŠK	Hrvatski športski klub	port.	portugalski
BiH	Bosna i Hercegovina	HŠS	Hrvatski športski savez	pov.	povijesni
biogr.	biografski			RH	Republika
bos.herc.	bosanskohercegovački	indij.	indijski		Hrvatska
		inoz.	inozemni	rum.	rumunjski
braz.	brazilski	IO	izvršni odbor	rus.	ruski
brit.	britanski	island.	islandski	sav.	savezni
bug.	bugarski	ist.	istočni	sjev.	sjeverni
CAF	Afrička nogometna konfederacija	izd.	izdanje	sjeveroist.	sjeveroistočni
		izr.	izraelski	sjeverozap.	sjeverozapadni
		jap.	japanski	skand.	skandinavski
CONCACAF	Sjeverno-srednjoamerička i karipska nogometna konfederacija	JNA	Jugoslavenska narodna armija	slav.	slavenski
		jugoist.	jugoistočni	sloven.	slovenski
		jugosl.	jugoslavenski	slovač.	slovački
		jugozap.	jugozapadni	sovj.	sovjetski
		juž.	južni	SP	Svjetsko
		južnosl.	južnoslavenski	sr.	prvenstvo
		kan.	kanadski		srednji,
CONMEBOL	Južnoamerička nogometna konfederacija	kin.	kineski	srp.	središnji
crnog.	crnogorski	KEP	Kup europskih prvaka	st.	srpski
čehosl.	čehoslovački				stanovnik;
češ.	češki				stariji; stoljeće
čil.	čileanski	KPK	Kup pobjednika kupova	svj.	svjetski
dalm.	dalmatinski			škot.	škotski
dan.	danski	KVG	Kup velesajamskih gradova	španj.	španjolski
dep.	departman			šport.	športski
dir.	direktor	LP	Liga prvaka	šved.	švedski
dr.	drugi, drugdje	madž.	madžarski	švic.	švicarski
drž.	državni	mak.	makedonski	tal.	talijski
egip.	egipatski	medunar.	medunarodni	tehn.	tehnički
ekon.	ekonomski	meks.	meksički	tis.	tisuća
engl.	engleski	mil.	milijun	tur.	turski
EP	Europsko prvenstvo	mj.	umjesto, mjesto	tzv.	takozvani
		mlrd.	milijarda	UEFA	Unija
est.	estonski	MNK	malonogometni klub		europskih
eur.	europski				nogometnih
FIFA	Međunarodna federacija nogometnih saveza	nac.	nacionalni	ugl.	saveza
		niz.	nizozemski	ukr.	uglavnom
		NK	nogometni klub	zap.	ukrajinski
		norv.	norveški	ŽNK	zapadni
		NS	nogometno središte		ženski
fin.	finski				nogometni
financ.	financijski	NSH	Nogometni savez Hrvatske	ŽNL	klub
franc.	francuski				županijska
geogr.	geografski	njem.	njemački		nogometna liga
gl.	glavni	odn.	odnosno		
god.	godina				